

Helhetlig plan for bosettings- og integreringsarbeidet i Andøy kommune for perioden 2018 – 2022

Innholdsfortegnelse

Bakgrunn for helhetlig handlingsplan	4
<i>Mandat for planarbeidet</i>	4
<i>Organisering av planarbeidet</i>	4
Sammendrag	4
Økonomi	6
<i>Beregning av integreringstilskudd ved videre bosetting i Andøy</i>	7
<i>Bosetting i planperioden</i>	8
<i>Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere</i>	8
<i>Satser for persontilskudd 2017</i>	8
<i>Innbyggertilskudd</i>	9
Arbeid og utdanning	9
<i>Sosialhjelp</i>	9
<i>Personer som mottok sosialhjelp</i>	10
<i>Endring i 2017</i>	10
<i>Prosjektmidler</i>	11
<i>Utdanning i introduksjonsprogrammet</i>	11
<i>Etablererskole</i>	11
Faser i flyktningarbeidet	12
<i>Utsøkningsfasen</i>	12
<i>Bosettingsamtale</i>	12
<i>Oppstart i introduksjonsprogrammet</i>	12
<i>Individuell plan</i>	12
<i>Oppfølgingsamtaler</i>	13
<i>Innhold</i>	13
<i>Språk- og praksisplasser</i>	13
<i>Varighet</i>	13
<i>Videre oppfølging</i>	14
<i>Førerkort</i>	14
Oppvekst og utdanning for barn og ungdom	14
<i>Barnehage</i>	14
<i>Grunnskole for barn og ungdom</i>	15
<i>Særskilt språkopplæring i grunnskolen</i>	15
<i>Spesialundervisning</i>	15
<i>Organisering</i>	16
<i>Elevers rettighet – enkeltvedtak</i>	16
<i>Kompetanse</i>	16
<i>Skolefritidsordning (SFO)</i>	16
Norskopplæring og grunnskole for voksne	16
<i>Organisering</i>	17
<i>Omfang</i>	17
<i>Grunnskole for voksne</i>	17
<i>Bemanning voksenopplæring</i>	17
<i>Lærere</i>	18
<i>Spesialundervisning</i>	18
Integreringstjenesten	18
<i>Bemanning i integreringstjenesten</i>	19

Kultur, fritid og frivillighet	19
Helse	20
<i>Helsefremmende og forebyggende arbeid</i>	20
<i>Smittevern</i>	21
<i>Psykisk helse</i>	21
<i>Flyktningbarn</i>	21
<i>Likeverdige helse- og omsorgstilbud.</i>	22
<i>Tannlege/optiker</i>	22
NAV	23
Bolig og bosetting	23
<i>Bokunnskap</i>	24
<i>Desentralisert bosetting</i>	24
Handlingsplan 2018 – 2022	25
Vedlegg	29

Bakgrunn for helhetlig handlingsplan

Kommunestyrets vedtak i sak K-118/16 pkt. 3

Mandat for planarbeidet

Utarbeide forslag til helhetlig plan for bosettings- og integreringsarbeidet i Andøy kommune for perioden 2018 – 2022, herunder

- foreslå antall som skal bosettes i planperioden
- beregne framtidige inntekter (integreringstilskudd) i planperioden
- foreslå framtidige stillingsressurser for flyktningsjenesten og voksenopplæringen, innenfor rammen av beregnede framtidige inntekter og øvrige utgifter knyttet til bosettings/integreringsarbeidet (jfr oversikt i sak K-118/16)
- vurdere ledelse, organisering og ansvar for integreringsarbeidet i Andøy kommune (hvem har ansvar for hva)
- vurdere behovet for flere boligtiltak fra Andøy boligstiftelse
- hvordan deltakerne kan utnytte tiden i introduksjonsprogram bedre slik at flere kommer i arbeid og utdanning
- vurdere andre tiltak - herunder stillingsressurser - fra øvrige kommunale tjenester/andre aktører, som kan bidra til at bosatte flyktninger blir ivaretatt og integrert i lokalsamfunnet og kommer i arbeid snarest mulig etter endt introduksjonsprogram

Organisering av planarbeidet

Arbeidsgruppe (utarbeider planforslag):

- rektor Voksenopplæring (leder/koordinerer planarbeidet)
- integreringskonsulent
- enhetsleder NAV
- 1 representant fra helse og familie
- 1 representant fra grunnskolen

Referansegruppe: ledergruppa

Arbeidsgruppa kan hente inn innspill fra andre (f eks frivillige lag/foreninger) etter behov.
- vurdere "midtveismøte" med avdelingsledere/enhetsledere, hente inn Per Atle Einan

Sammendrag

Andøy kommune har over flere år valgt å stille seg positiv til å bosette flyktninger i kommunen. Kommunen har også vært vertskommune for privatdrevne asylmottak som har krevd oppbygging av kommunale tjenestetilbud innenfor skole og helse. I forbindelse med den økte tilstrømmingen av flyktninger til Europa og Norge i 2015 bosatte Andøy 49 flyktninger i 2015, 42 i 2016 og 29 i 2017.

Det ligger fortsatt et kommunestyrevedtak om videre bosetting i kommunen, men forutsetningene for videre bosetting synes å være vesentlig endret som en følge av at det nå kommer færre asylsøkere til Norge. Da gjenstår i hovedsak kvoteflyktninger som skal bosettes direkte fra flyktingeleirer. Høsten 2016 informerte IMDi om at kommuner med innbyggere under 5000 bare unntaksvis vil bli anmodet om å bosette flyktninger. Likevel er Andøy anmodet om å bosette 15 flyktninger i 2018.

I tillegg til bosettinger av flyktninger kommer det også et økt antall arbeidsinnvandrere til kommunen. Også denne gruppen innvandrere skal ha kommunale tjenester gjennom for eksempel barnehageplass, grunnskole og norskopplæring for de voksne.

Forutsetningen for videre bosetting i Andøy, og for å ivareta de som allerede er bosatt, er at det blir utarbeidet en helhetlig plan for bosetting og integrering. Planen skal inneholde målsetting og konkrete tiltak for god integrering som leder fram til arbeid, videregående skole eller høyskole.

Våren 2016 gjennomførte Fylkesmannen i Nordland et tilsyn der det ble undersøkt om Andøy kommune etterlevde introduksjonsloven. Tilsynet avdekket at kommunen var på rett vei, men også flere lovbrudd. Blant annet ble det avdekket at deltakerne i introduksjonsprogrammet ikke hadde et fulltidsprogram og at deltageren ikke hadde individuell plan. Av denne grunn ble bemanningen på voksenopplæringen økt slik at elevene får det timetallet de skal ha og det ble ansatt flere midlertidige programrådgivere for 2017 som skal følge opp hver enkelt deltaker i programmet. Alle avvik etter tilsynet er nå lukket.

Både Voksenopplæring og integrering har vært gjennom en krevende periode med et høyt antall bosatte samtidig som tjenestene skulle dimensjoneres for økt bosetting. I integreringstjenesten er det bare ansatte uten lengre erfaring og de har derfor fått en bratt og hektisk læringskurve. Integreringskonsulenten har tatt videreutdanning innfor migrasjonsfaglig kompetanse.

Fra august 2017 ble Flyktningetjenesten og Voksenopplæringen i Andøy slått sammen til én avdeling som nå heter Voksenopplæring og integrering (VOI). Avdelingene var allerede samlokalisert og rådmannen så det som en naturlig videreutvikling av et tett samarbeid at avdelingene fikk en felles leder. På denne måten kan man se ressurser under ett, og få et mer helhetlig tjenestetilbud til brukerne av tjenestene.

Det er behov for et helhetlig arbeid for hver enkelt introduksjonsdeltaker. Dette vil si at spesielt VOI, barnehage, grunnskolene, NAV og helse samarbeider tettere. Målet må hele tiden være at hver enkelt deltaker kommer raskere frem til arbeid eller studier.

Kommunen bør prioritere å bruke ressurser i en tidlig fase av bosetting, for å forebygge dyrere løsninger i ettertid. Eksempelvis vil god opplæring i språk, samt kunnskap om norsk samfunns- og arbeidsliv gjøre det lettere for hver enkelt å komme seg ut i utdanning eller arbeid. Det er derfor nødvendig med eksempelvis tidligere start av grunnskoleutdanning for voksne, slik at tiden i introduksjonsprogrammet ikke overstiger de to årene som er satt av til kvalifisering.

En individuell plan skal utarbeides så raskt og så konkret som mulig, hvor både VOI og NAV samarbeider med hver enkelt introduksjonsdeltaker om tiltak og planer. Gode språk- og arbeidspraksis plasser bidrar også til raskere norskkunnskaper og kunnskap om norsk arbeidsliv. Dette vil igjen gjøre introduksjonsdeltakerne raskere økonomisk selvstendige. Flere av introduksjonsdeltakerne er allerede i gode arbeids- og språkpraksis plasser, men det er fortsatt behov for flere plasser.

Økonomi

Andøy kommune har ikke utarbeidet en samlet oversikt over utgifter til bosetting og integrering av flyktninger.

Hvert år kartlegger beregningsutvalget kommunenes gjennomsnittlige utgifter til bosetting og integrering av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag. Utvalget består av representanter fra kommune og stat og er ledet av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Statistisk sentralbyrå er sekretariat.

- Kommunenes utgifter i 2014 er estimert til 770 300 kroner per flyktning over femårsperioden hvor det utbetales integreringstilskudd.
- Tilskuddet for samme periode var på 717 600 for enslige voksne og 669 600 kroner for andre (barn, enslige mindreårige, voksne).
- Gjennomsnittlig utgift per undervisningstime var i 2014 på 1 280 ved drift uten lokaler, og 1 600 kroner ved drift med lokaler.

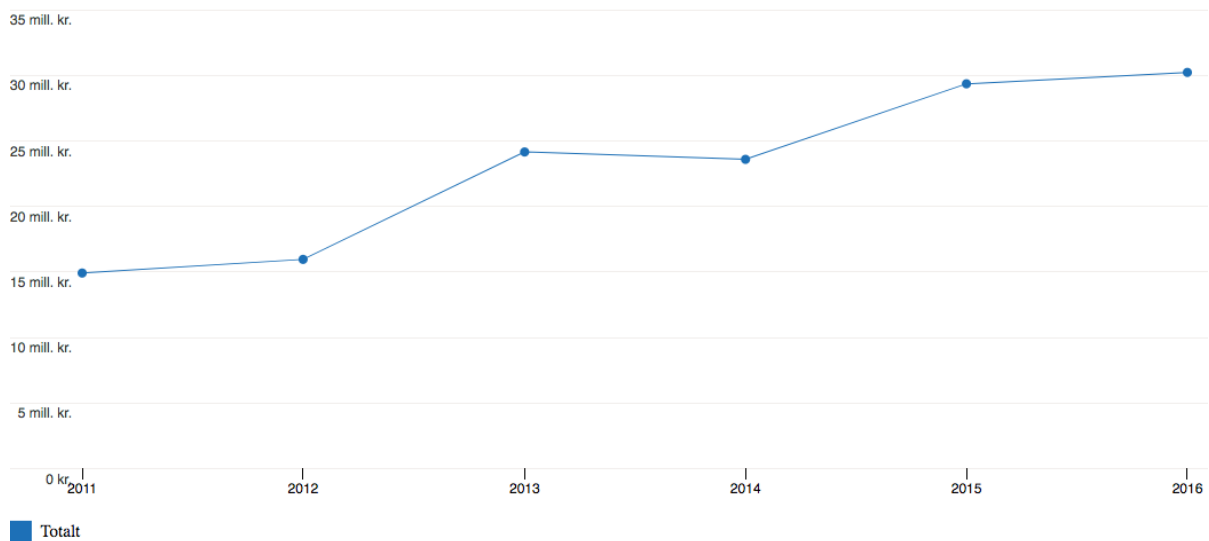
Tallene viser altså at kommunenes estimerte utgifter var høyere enn tilskuddene fra staten. Siden tallene er basert på beregninger og dermed ikke er eksakte, er det imidlertid vanskelig å si noe sikkert om hvor stort gapet er. Dette vil også variere fra kommune til kommune og det finnes som nevnt ikke en samlet oversikt/”integreringsregnskap” i Andøy.

Integreringstilskudd utbetales til kommuner for personer som har fått beskyttelse i Norge, personer som har fått oppholdstillatelse på humanitært grunnlag etter utlendingsloven på grunnlag av søknad om asyl og personer som har fått kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon, samt overføringsflyktninger med innreisetillatelse. I tillegg kommer familieinnvandring med disse gruppene, både de som kommer til Norge samtidig med hovedperson og de som får familieinnvandring på et senere tidspunkt. Tilskuddet gis over 5 år.

Integreringstilskuddet (Figur 1) skal dekke utgifter til integreringstiltak og administrasjon av disse i bosettingsåret, samt de fire neste årene. Som integreringstiltak regnes, introduksjonsprogram, barne- og ungdomsvernstjenester innvandrere/flyktningkontortjenester, tolketjenester, omsorg for personer med rusproblemer, støttekontakt, bolig/boligadministrasjonstjenester, sysselsettingstiltak, yrkeskvalifisering og arbeidstrening, integreringstiltak i

Tilskudd (bosettingsår)	Sats
Integreringstilskudd år 1 (2017)	235 000 kroner (enslige voksne)
	185 000 kroner (voksne)*
	185 000 kroner (enslige mindreårige)**
	185 000 kroner (barn)*
Integreringstilskudd år 2 (2016)	230 000 kroner
Integreringstilskudd år 3 (2015)	167 000 kroner
Integreringstilskudd år 4 (2014)	84 000 kroner
Integreringstilskudd år 5 (2013)	70 500 kroner
Barnehagetilskudd år 1 (2017)	25 100 kroner (engangstilskudd)

grunnskolen, kultur- og ungdomstiltak, , sosialkontor/sosialtjenester barnehager og utgifter i den kommunale helsetjenesten samt felleskostnader knyttet til disse områdene.

Figur 2

Figur 2 viser totalt utbetalt tilskudd pr år i perioden 2011 til 2016 i Andøy.

Kilde: IMDi, målt: 02.02.2017

Beregning av integreringstilskudd ved videre bosetting i Andøy

Bosette 15	2018	2019	2020	2022
Tom 2017*	19 000 000**	11 715 000**	5 500 000**	1 074 000**
2018	2 775 000	3 585 000	2 565 000	1 282 500
2019		2 775 000	3 585 000	2 565 000
2020			2 775 000	3 585 000
2022				2 775 000
	21 775 000	18 075 000	14 425 000	11 281 500

Beregning basert på **15 bosatte** voksne og barn pr år i planperioden. Enslige voksne utløser et noe større tilskudd.

*Tilskudd for personer som allerede er bosatt i Andøy.

** Ikke tatt med trekk som følge av at bosatte flytter fra kommunen

Bosette 10	2018	2019	2020	2022
Tom 2017*	19 000 000**	11 715 000**	5 500 000**	1 074 000** (15)
2018	2 775 000 (15)	3 585 000 (15)	2 565 000 (15)	855 000 (10)
2019		1 850 000 (10)	2 390 000 (10)	1 710 000 (10)
2020			1 850 000 (10)	2 390 000 (10)
2022				1 850 000 (10)

	21 775 000	17 150 000	12 305 000	7 879 000
--	------------	------------	------------	-----------

Beregning basert på **10 bosatte** voksne og barn pr år i planperioden. Enslige voksne utløser et noe større tilskudd.

*Tilskudd for personer som allerede er bosatt i Andøy.

** Ikke tatt med trekk som følge av at bosatte flytter fra kommunen

For begge modellene betyr det at det at antall deltakere i programmet utløser et behov én integreringskonsulent, én miljøarbeider og antall deltakere i introduksjonsprogrammet avgjør hvor mange programrådgivere det er behov for.

Bosetting i planperioden

Det anbefales at Andøy kommune bosetter 25 flyktninger pr år i planperioden. Dersom det blir under 10 bosatte pr år vil tilskuddene fra staten ikke bli høy nok til å sikre en forsvarlig tjeneste til de bosatte.

Ovenstående skisserer kun inntektene i planperioden. Hvor store utgifter kommunen får som følge av bosetting er vanskelig å forutse, men det forutsettes at driften tilpasses vedtatt budsjett fra kommunestyre i planperioden. Budsjett må tilpasses antall bosatte og de tilskudd kommunen mottar.

Utgiftene ved bosetting vil normalt være høyest de to første årene etter bosetting mens deltakeren er i introduksjonsprogram. I denne perioden går størstedelen av tilskuddet til lønn til deltakeren.

Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Andøy kommune får persontilskudd for elever som har rett og plikt eller bare rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Tilskuddsordningen er todelt og består av persontilskudd og grunntilskudd.

Satser for persontilskudd 2017

Tilskuddsår*	Lav sats	Høy Sats
År 1 (2017)	13 600 kroner	31 900 kroner
År 2 (2016)	23 300 kroner	60 100 kroner
År 3 (2015)	13 900 kroner	41 600 kroner

* I kolonnen 'tilskuddsår' indikerer årstallene det året som personene som utløser persontilskuddet kom inn i målgruppen.

Persontilskudd har to satser. En høy sats for personer fra Afrika, Asia, Oseania (unntatt Australia og New Zealand), Øst-Europa, Sør-Amerika og Mellom-Amerika. Lav sats gjelder for personer fra Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand.

Grunntilskudd har to satser. Hvilken sats den enkelte kommune får utbetalt i grunntilskudd baseres på antall personer med rett og plikt eller kun rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven per 15. januar 2017:

- Høy sats på kr 575 000 utbetales til de kommunene som har 4-150 personer.

- Lav sats på kr 185 000 utbetales til de kommunene som har 1-3 personer.

Det er vanskelig å gjøre en kvalifisert beregning av tilskudd til voksenopplæringen i planperioden. Tilskuddet vil være avhengig av hvor mange voksne som blir bosatt og om de eventuelt har bodd i en annen kommune før de kommer til Andøy. Dersom en person har bodd ett år i mottak før han eller hun blir bosatt i Andøy, og har fått norskopplæring der, får denne kommunen deler av tilskuddet. Videre blir tilskuddet redusert ut i fra når personen blir bosatt i Andøy.

For 2018 er person- og grunntilskudd beregnet til 2,7 mill (45 personer). I tillegg kommer tilskudd for de som blir bosatt i 2018.

Innbyggertilskudd

Kommunen mottar ordinært innbyggertilskudd for flyktingene på linje med øvrige innbyggere som skal gå til å dekke mer generelle kommunale utgifter.

Arbeid og utdanning

Andøy kommune har det siste året bosatt flyktinger hovedsakelig fra Syria. Tidligere er det bosatte fra Eritrea, Sudan, Somalia og Afghanistan. Det er store variasjoner i forhold til skole- og utdannelsesbakgrunn fra hjemlandet. Hovedtrekket er at syrere har god utdanning, men flere er også analfabeter. Denne siste gruppen har svært liten mulighet til å nå målet om videre jobb eller utdanning etter to år på introduksjonsprogrammet. De vil ha behov for ytterligere opplæring for eksempel gjennom grunnskole for voksne.

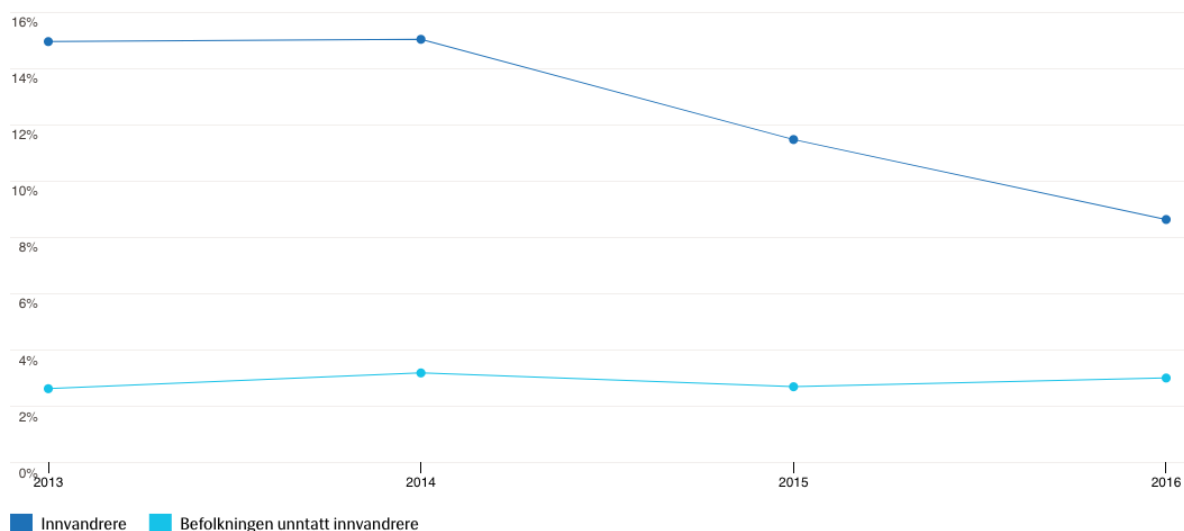
Det er ekstra utfordrende for denne gruppen arbeidssøkere å få jobb i Andøy. Først og fremst fordi det er få ledige stillinger i kommunen, men aller mest fordi det er få jobber som ikke krever utdanning på videregående- eller høyskolenivå. For få år siden var det f.eks. mulig å få arbeid innenfor fiskeriindustrien uten formell utdanning. Disse jobbene besettes nå i stor grad av sesongarbeidere fra Øst-Europa som blir leid inn via vikarbyrå. Vi ser at det er en økende tendens til at det stilles krav om formell fagkompetanse (for eksempel fagbrev) innenfor de fleste bransjer, noe som gjør det viktig å skolere flyktinger godt for å klare konkurransen på arbeidsmarkedet.

Helse -og omsorgssektoren vil være en vekstsektor de nærmeste tiårene. Vi vet også at det på landsbasis, og trolig også i Andøy, vil være et stort behov for bussjåfører. For å sikre tilgangen til nødvendig arbeidskraft i fremtiden må man legge til rette for at innvandrere kan kvalifisere seg til disse yrkene og bli boende i kommunen.

Vi ser at mange av de som blir bosatt i Andøy får jobb eller skoleplass i andre kommuner. Det er ikke realistisk å skaffe jobb til et høyt antall flyktinger i Andøy. Vår oppgave vil derfor være å kvalifisere dem til et videre liv i Norge, men samtidig rekruttere de som kan få en jobb her.

Sosialhjelp

Andelen innvandrere som mottar sosialhjelp er redusert fra ca 15% i 2013 og 2014 til 8,6% i 2016. Bruken av sosialhjelp er med andre ord redusert med ca 43% i løpet av få år.

Figur 3

Figur 3 viser andel personer som mottok sosialhjelp fordelt etter bakgrunn i perioden 2013 til 2016 i Andøy.

Kilde: SSB, målt: 31.12.2016

Personer som mottok sosialhjelp

I august 2017 var det 16 og i september 2017 var det 18 bosatte flyktninger som mottok en eller annen form for sosialhjelp fra NAV Andøy.

Sett i lys av det store antall flyktninger som er bosatt i Andøy i denne perioden er det svært få som mottar sosialhjelp.

Andelen flyktninger som kommer ut i jobb vil erfaringsmessig variere en del fra år til år. Dette avhenger bl.a. av hvem som bosettes og hvordan kommunene rapporterer inn. Imidlertid mener vi det er mulig å sikre bedre resultater ved å ha et godt og tett samarbeid med NAV, kommunale enheter, det private næringslivet og frivillige organisasjoner for å få deltakerne raskt over i arbeid og utdanning og som aktive deltakere i samfunnet. Regjeringens målsetting er at 55% av deltakerne skal være i arbeid, videregående skole eller høyskoleutdanning etter endt program. I 2016 lå Andøy på 29,2%, med andre ord langt under målet IMDi har satt. Det skyldes at vi har en høy andel deltakere uten fullført grunnskole som nå gjennomfører grunnskole for voksne ved voksenopplæringen. Det at deltakere går i grunnskole regnes ikke som måloppnåelse av IMDi og det er årsaken til den lave uttellingen.

NAV Andøy rapporterer at det er få flyktninger i systemet deres.

Endring i 2017

Våren 2017 gikk alle (100%) av de som var ferdig med introduksjonsprogrammet over i jobb, grunnskole for voksne eller videregående skole. Vi har tro på at økt kvalitet på introduksjonsprogrammet, tettere oppfølging av den enkelte deltaker og økt fokus på jobb

og utdanning vil gi bedre resultater for 2017 som helhet og at man vil se en ytterligere forbedring i årene som kommer.

Prosjektmidler

I 2017 søkte VOI og fikk prosjektmidler til tiltak som skal styrke deltakernes mulighet til å komme i jobb. Kommunen er med i to prosjekt, Jobbsjansen og Kommunale utviklingsmidler (KUM) I tillegg har Vesterålen næringshage gjennomført en etablererskole for innvandrere, også dette er støttet av iMIDI.

I 2018 har VOI søkt og fått innvilget nye KUM midler, for arbeidsretting av introduksjonsprogrammet.

Utdanning i introduksjonsprogrammet

Bosatte flyktninger i Andøy har generelt problemer med å få jobb i kommunen. De som har en høyskole eller fagutdanning fra hjemlandet får som hovedregel ikke godkjent sin utdanning i Norge. For å få godkjent utenlandsk utdanning må den enkelte søke myndighetene om godkjenning. Denne prosessen tar ofte ett år eller mer. Svært få får godkjenning uten at de tar en tilleggsutdanning i Norge.

De som ikke har utdanning har større utfordringer med å komme i arbeid. VOI ønsker å kunne tilby deltakere i introduksjonsprogrammet en fagutdanning som kan gi dem arbeid i Andøy. Det er igangsatt et forprosjekt som skal avklare behov og muligheter for å gi fagutdanning til bosatte flytninger i Andøy.

Arbeidsrettet introduksjonsprogram

Formålet med ordningen er å øke kvaliteten og bedre resultatene i kommunenes integreringsarbeid, med vekt på opplæring i norsk og samfunnskunnskap. I Andøy er det igangsatt et prosjekt som skal tilby kurs i arbeidsrettet norsk. Deltakerne får undervisning i vanlige ord og begreper innenfor et yrke og skal få arbeidspraksis innenfor samme yrke. Det er valgt ut fire områder med mulighet for jobb lokalt etter endt kurs: helse, salg og service, landbruk og renhold. I perioden november 2017 fram til mai 2018 drev VOI skolekantinen ved Andenes skole som en del av dette prosjektet - salg og service.

Etablererskole

I regi av Fabrikken Næringshage AS er det gjennomført etablererskole for innvandrere i Andøy. Overordnet mål for prosjektet er å tilby tilrettelagt etablereropplæring for bosatte flyktninger i Andøy kommune:

- a) Øke sannsynligheten for at de som ønsker å starte opp med en god forretningside lykkes.
- b) Tilegne deltakerne kunnskap om det norske markedet og rammevilkår på en slik måte at de ideene som ikke er "liv laga" faller fra på en naturlig måte eller justeres slik at de bedre treffer markedet.
- c) Produsere en kursmodell som kan kopieres til andre kommuner. Først og fremst Vesterålen og Lofoten.
- d) Lære opp mentorer og skape engasjement omkring å bistå andre bosatte flyktninger og innvandrere med etablererambisjoner i framtiden.
- e) Skape positive bieffekter innen språklæring og tilrettelegging for lokale nettverk.

Prosjektet har ført fram til etablering av en matvareforretning på Andenes og én deltaker er i ferd med å etablere et vikarbyrå som skal tilby vikarer til flere bransjer.

Faser i flyktningarbeidet

Hvert år sender IMDi anmodningsbrev til kommunen. Andøy kommune var opprinnelig anmodet og hadde vedtatt å bosette 210 flyktninger over en fireårsperiode, 2015 – 2018. Tallet for 2017 ble tatt ned til 32 og i 2018 skal vi bosette 15 flyktninger. Asyltilstrømmingen er kraftig redusert, til Norge og Europa generelt. Mange kommuner ble ikke anmodet om å bosette i 2018.

Utsøkningsfasen

IMDI søker ut aktuelle flyktninger for bosetting. Når VOI bekrefter at vi er positive til bosetting av vedkommende, mottar vi personalia og kartleggingsinformasjon. Denne registreres og videreformidles til de øvrige enhetene som berøres av bosettingen; helse, aktuell grunnskole og evt. enhetsleder for barnehage om bosetting i Andøy kommune. Ved mottak av overføringsflyktninger kommer informasjon og reiserute direkte fra Udi. Integreringskonsulent ivaretar det administrative rundt bosetting og miljøarbeider klargjør bolig og tar, sammen med programrådgiver, i mot ved ankomst.

Bosettingsamtale

Ved ankomst til kommunen gjennomføres en bosettingsamtale på 90 min. med telefontolk. Den bosatte får en første informasjon om Andøy, vi innhenter diverse opplysninger og informerer om ulike rettigheter, plikter, ytelser og avklarer forventninger. Videre blir det informert om introduksjonsprogrammet og økonomi. Det blir også gitt informasjon om gjøremål den første tiden opp mot helse, politi, skatteetat, bank med mer.

Oppstart i introduksjonsprogrammet

Den bosatte starter snarest mulig i introduksjonsprogrammet, senest innen tre måneder. Det fortas en plasseringstest ved voksenopplæringen for å kartlegge hvilke gruppe personen skal starte i. Dato for oppstart på skole avtales. Kartlegging foretas like etter bosetting. Her foretas det en gjennomgang av personlige egenskaper/ressurser, bakgrunn, og utdannelse- og arbeidserfaring. Dette kartleggingsskjemaet legger grunnlaget for videre arbeid med Individuell plan.

Individuell plan

Innen tre mnd. etter bosetting skal det lages en individuell plan (IP) i samarbeid med deltageren. Den er basert på kartleggingen og deltakers ønsker for fremtiden. Vi vektlegger at deltaker i introduksjonsprogrammet bør ha flere realistiske mål for jobb/utdannelse i planen.

Å lage en individuell plan er ifølge introduksjonsloven en pålagt oppgave for kommunen. Kommunen skal lage planen i samråd med deltakeren, følge opp deltakeren, påse at den individuelle planen følges og revideres ved behov, og at det ikke oppstår ventetid mellom de ulike tiltakene i programmet/opplæringen.

Dette gjelder også i tilfeller hvor andre enn kommunen utfører tiltak i programmet/opplæringen, for eksempel privat norskopplæring, videregående opplæring i regi av fylkeskommunen eller praksisplass i arbeidslivet.

For å oppnå god kvalitet i tilbudet til deltakerne er man avhengig av godt tverrfaglig samarbeid med flere enheter/virksomheter. I Andøy er det rutine at programrådgiveren, norsklæreren og programdeltaker lager planen med evt. bistand fra NAV, helsepersonell osv.

Det tverrfaglige samarbeidet vil gi felles kunnskap, slik at det satses på riktige tiltak til rett tid.

Oppfølgingssamtaler

Hvert halvår, og ellers etter behov, skal det gjennomføres en tverrfaglig oppfølgingssamtale med deltageren der programrådgiver og kontaktlærer deltar. Ved behov deltar også NAV eller andre relevante instanser. Viktige spørsmål: Er deltaker på vei mot målet i planen? Hva er neste delmål? I tillegg vil programrådgiver ha jevnlig møter med deltaker for å se om deltaker er på rett vei.

Innhold

Introduksjonsprogrammet skal være helårig og på full tid. Dvs. 37,5 timer pr uke, eller 30 timer undervisning dersom det også er lagt opp til at deltageren skal gjøre for- og etterarbeid hjemme. Et helårig og fulltidsprogram hvor språk- og arbeidspraksis inngår er lovpålagt etter Introduksjonsloven. Fylkesmannen følger kommunene opp med tilsyn i forhold til oppfyllelsen av introduksjonsloven. Deltageren får opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter godkjent læreplan. Etter ca. seks måneder på norskkurs skal deltageren i Andøy også ha én dag pr uke språkpraksis i bedrift.

Språk- og praksisplasser

VOI er avhengig av et tilstrekkelig antall språk- og praksisplasser i kommunen. Det private næringslivet har i hovedsak vært positive til å ta i mot deltagere i språk- og praksisplasser. Det er noen enheter i Andøy kommune som er gode til å ta i mot en flyktning i språk- og arbeidspraksis, men det trengs flere plasser. Det er viktig å presisere at det er Andøy kommune som mottar flyktninger, ikke kun VOI. Bosetting er sektorovergripende. Når kommunestyret vedtar bosetting betyr det også et tilsvarende behov for språk- og praksisplasser. Rådmannen har pålagt sine enhetsledere å ta i mot et gitt antall deltagere. Det bør vurderes om dette også skal vedtas av kommunestyret.

Oppfølging på språk- og arbeidspraksis vil i tiden fremover være avgjørende for å få bosatte flyktninger ut i jobb. Gjennom prosjektene "Jobbsjansen" og "KUM" er det også et mål om at praksisplasser skal bli mer rettet mot det yrket deltageren selv ønsker, og det er et mål at norskopplæringen skal bli mer arbeidsrettet. Det er avgjørende at VOI har tilstrekkelig kapasitet til å følge opp deltageren i praksis og den enkelte arbeidsgiver.

Varighet

Deltageren kan være i introduksjonsprogrammet i inntil to år. I særlige tilfeller kan programmet forlenges til tre år. Hvor lenge deltageren er i programmet varierer ut i fra kvalifikasjoner han eller henne hadde før de kom til Norge, noen få er ferdig i løpet av måneder, de fleste trenger to år i programmet. Dersom deltageren trenger

grunnskoleopplæring for voksne vil det bety at vedkommende er elev ved VOI i minst tre år, ofte mer. Deltagere som ikke er i introduksjonsprogrammet mottar heller ikke lønn, men har rett til flyktningstipend av Statens lånekasse for utdanning.

Videre oppfølging

Før deltageren avsluttes i introduksjonsprogrammet gjennomføres det en tverrfaglig avslutningssamtale. I dette møtet deltar VOI og NAV. Her evaluerer man om deltageren har nådd målene som ble satt i IP og avklarer om deltageren eventuelt har behov for oppfølging fra NAV til jobbsøking eller andre tjenester.

VOI følger opp flyktningen innenfor de fem årene kommunen mottar tilskudd for vedkommende. Det henvises til andre tjenester dersom det er hensiktsmessig. Det er viktig at deltageren blir mest mulig selvhjulpent og i stand til å navigere på egen hånd i det norske samfunnet.

Fører kort

For de som består teorien ilt programtiden sin, dekker VOI 10.000kr av utgiftene til fører kort. Dette fordi fører kort blir ansett som en viktig brikke på veien mot ordinært arbeid.

Oppvekst og utdanning for barn og ungdom

Barnehage

Andøy kommune er i følge Kommunebarmeteret, de fire siste årene blant de beste kommunene i landet i f t andel minoritetsspråklige barn som går i barnehage.

Voksenopplæring og integrering/Andøy kommune betaler for barnehageplass det første året etter oppstart for barn av foreldre i introduksjonsprogrammet. Det er utfordringer knyttet til tilgjengelige plasser i løpet av året. Pr. i dag er det ett barnehageopptak i året. Barn som søkes inn etter fristen har ikke rett til barnehageplass. Barnehagene må fylle opp plassene sine fra høsten, og det kan derfor ikke garanteres at det er ledige barnehageplasser for flyktninger som ankommer kommunen etter fristen for hovedopptaket. Dette kan bety at en av foreldrene (i praksis mor) ikke kan starte i introduksjonsprogrammet innen tre måneder slik loven pålegger kommunen. Foruten at dette er et lovbrudd, er det uheldig at innvandrerkvinner ikke kommer raskt inn i introduksjonsprogrammet og lærer norsk og om norsk samfunnsniv.

At minoritetsspråklige barn i førskolealder får muligheten til å gå i barnehagen sammen med andre barn, kan være avgjørende for hvordan de mestrer overgangen til skolen. I barnehagen jobbes det kontinuerlig med å forberede barna på skolehverdagen og med innhold som bidrar til at barna skaper gode sosiale relasjoner til jevnaldrende. I barnehagen kartlegges også hvert enkelt barn for å avdekke eventuelle spesielle behov ved overgang til skole. Dermed er skolen forberedt på hva som møter dem, og kan gi barna en myk og kvalitativ god start på skolehverdagen

I Andøy, og landet forøvrig, opplever man at enkelte foreldre med minoritetsspråklig bakgrunn er skeptisk til barnehagen og er lite kjent med at barnehagen er en del av utdanningssystemet i Norge. Dette kombinert med økonomi kan gjøre at enkelte ikke ønsker å benytte seg av barnehage tilbudet. I løpet av 2015 ble det innført «reduert

foreldrebetaling» og «gratis kjernetid for 4-5 åringer» basert på husstandens inntekt. Dette er nå utvidet til å gjelde også 3 åringer. Det er et godt tiltak som bør utnyttes slik at minoritetsspråklige barn skal få ta del i barnehagetilbudet.

Utfordringer med norsk som språk kan gjøre kommunikasjon vanskelig og være med på å skape misforståelser. Tolk må brukes ved planlagte møter, men det er den uformelle kommunikasjonen ved levering og henting som kan være vanskelig. Man må gjøre informasjon tilgjengelig (ulike språk) for foreldre i Introprogrammet om hvordan barnehagen er bygget opp som en utdanningsinstitusjon og hvor viktig deltakelse er for sosialiseringen før skolestart.

Det anbefales at det opprettes ett gitt antall beredskapsplasser i barnehagene med utgangspunkt i hvor mange flyktningbarn i barnehagealder man forventer å ta imot.

Grunnskole for barn og ungdom

Opplæringsloven fastsetter retten til opplæring for alle barn som er bosatt i Norge. Barn og unge som skal oppholde seg mer enn tre måneder i Norge har rett og plikt til skolegang. Godt utviklet språk er første bud for en vellykket integrering, derfor er det viktig å iverksette tiltak så tidlig som mulig i skoleløpet.

Skoleåret 2016/2017 var det 52 minoritetsspråklige elever ved Andenes skole. De utgjorde 17% av det totale elevtallet ved skolen. I tillegg er det et mindre antall minoritetsspråklige elever ved Risøyhamn skole og ved de private skolene i kommunen. Elevene som kommer til Norge har ulik bakgrunn og opplevelse. Erfaringer viser at flere elever har negativ atferd/ mye uro på grunn av tidligere opplevelse eller fordi de møter en skolehverdag der de ikke behersker fagene og kan kommunisere med sine norske medelever. Å møte denne elevgruppen på en god måte krever kompetanse blant skoleledere og den enkelte lærer.

Særskilt språkopplæring i grunnskolen

Kommunen er pliktig til å tilby elever i grunnskolen særskilt norskopplæring fram til eleven har nådd et på forhånd fastsatt nivå i norsk. Lovbestemmelsen fastslår at kommunen skal tilby opplæring til alle barn dersom det er sannsynlig at barnet skal oppholde seg i Norge i mer enn tre mnd. Barn som har bodd i Norge i tre måneder eller mer har plikt til opplæring.

Spesialundervisning

PPT har styrket utredningskompetansen på minoritetsspråklige elever (FLORO og TONI-4). De som underviser minoritetsspråklige elever i grunnskolene bør ha møteplikt i Storsteam – der minoritetsspråklige elever ofte er oppe til drøfting. PPT mener at vi er i ferd med å gjøre en gruppe elever til spesialpedagogiske tilfeller som kanskje bare mangler god nok norskopplæring.

De som underviser minoritetsspråklige elever bør ha gode kunnskaper i faglig kartlegging og underveisevaluering av tiltak.

Organisering

Når nyankomne og andre minoritetsspråklige elever med svært begrensede ferdigheter i norsk flytter til kommunen, er særskilt norskopplæring det første tiltaket som settes inn. I tillegg kan mange av elevene ha behov for tospråklig fagopplæring og/eller morsmålsopplæring i en overgangsperiode. I praksis er dette vanskelig å få til på grunn av knapphet/mangel på kompetente morsmåls lærere og tospråklige lærere. Andøy kommune har valgt å legge til rette for delvis integrert tilbud for minoritetsspråklige elever. Et slik tilbud innebærer at eleven går i ordinær klasse, men får særskilt norskopplæring etter at behovet er kartlagt.

Eleven skal få tilbud om særskilt språkopplæring så lenge han eller hun har rett til dette.

Elevens rettighet – enkeltvedtak

For å avgjøre om en elev har rett til særskilt språkopplæring etter § 2-8, må skolen kartlegge elevens ferdigheter i norsk og foreta en vurdering av hvilken språkopplæring eleven vil ha best nytte av for å tilegne seg norsk raskest mulig. Verken opplæringsloven eller forvaltningsloven krever at det foreligger en søknad om særskilt språkopplæring, men foresatte skal gis anledning til å uttale seg før enkeltvedtak fattes.

Kompetanse

Det er en utfordring at kommunen mangler tospråklige morsmåls lærere og det er heller ikke budsjettert med bruk av morsmållærere.

Videre mangler skolene generelt tilstrekkelig antall lærere med godkjent utdanning og man har ikke særskilt kompetanse på norskopplæring av minoritetsspråklige. Det å lære minoritetsspråklige norsk krever særskilt kompetanse. Det er nødvendig å stille økt krav til skolene slik at de sikrer god kvalitet på denne undervisninga.

Skolene mangler også formell kompetanse på utfordringene ved en flerkulturell skole. Kommunen må stimulere til å rekruttere nødvendig kompetanse på dette feltet og/eller videreutdanne lærere som allerede jobber i skolene.

Skolefritidsordning (SFO)

Barna tildeles plass fortløpende ved behov. Det er få barn av innvandrere som går i SFO. I hovedsak skyldes det at foreldrene er ferdig på sin skole samtidig som barna. SFO vil være en viktig arena for lek- og språkopplæring for barn i alderen 6 – 10 år. Det bør stimuleres til at flere minoritetsspråklige elever går i SFO.

Norskopplæring og grunnskole for voksne

VOI har følgende hovedansvarsområder overfor fremmedspråklige:

- Ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for personer som er bosatt i kommunen
- Grunnskoleopplæring for voksne

Rett og plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne

- Rett til opplæring betyr at opplæringen er gratis.
- Plikt til å gjennomføre norskopplæring betyr at man må ta 600 timer (550 timer norsk og 50 timer samfunnskunnskap) for å få permanent oppholdstillatelse.

Organisering

Rett og plikt til deltakelse i gratis opplæring i norsk og samfunnskunnskap i til sammen 600 timer gjelder for utlendinger mellom 16 og 55 år. Deltakerne har svært ulik bakgrunn, fra analfabeter til deltagere med universitet – og høyskoleutdanning. Dette betyr at undervisning må tilrettelegges på ulike nivåer, fra nybegynnere under A1 til de som behersker norsk meget god og er på B1-nivå. Elevene deles inn i grupper etter nivå/spor:

- Spor 1 (deltakere med liten eller ingen skolegang fra hjemlandet)
- Spor 2 (deltakere med en del skolegang fra hjemlandet)
- Spor 3 (deltakere som har god allmennutdanning fra hjemlandet)

Omfang

Skoleåret 2016/2017 hadde Voksenopplæringen ca 90 elever fordelt på norskkurs og tre grunnskoleklasser. Dette er både bosatte flyktninger og innvandrere forøvrig. Inneværende skoleår er det ca 70 elever fordelt på norskkurs og tre grunnskoleklasser. Dette gjorde oss tredje størst i Nordland. Ca 6,5 lærerårsverk er tilknyttet norskopplæring og 4,5 grunnskoleopplæring.

Deltagerne på norskkurs skal ha 30 timer undervisning pr uke. Når de går ut i språk- eller arbeidspraksis får de 24 timer undervisning. Samtidig må det settes av ressurser til oppfølging på arbeidsplassene.

Forutsatt at det gis differensiert undervisning etter spor vil det alltid være behov for minimum tre klasser/grupper. Det gir et minimumsbehov på ca 4,5 lærerårsverk til norskundervisning.

Grunnskole for voksne

I Andøy tilbyr vi to års grunnskoleopplæring for voksne. Grunnskoleopplæring for voksne følger ordinær læreplan i fagene norsk, engelsk, matematikk, samfunnsfag og naturfag. Elevene blir vurdert etter samme vurderingskriterier som elever i ordinær 10 årlig grunnskole. Flere kommuner går nå over til tre års opplæring. De fleste som søker seg til grunnskole for voksne ønsker å gå videre på videregående skole. For å lykkes der kreves det at man har gode norskferdigheter og ellers gode nok ferdigheter i øvrige fagene. Det sier seg selv at for mange er det krevende å ta 10 års grunnskoleopplæring på to år. For mange er det derfor for lite med to år på grunnskoleopplæring. Dersom eleven går ut av grunnskolen med stryk i ett eller flere fag er skolegangen på mange måter bortkastet tid og ressurser. Om grunnskolen skal forlenges er et økonomisk spørsmål. Samtidig ser vi også at mange deltagere har det travelt med å ”komme videre i livet” og allerede synes at tiden på voksenopplæringen er lang nok. Det at deltakeren ønsker å komme raskt videre forhindrer likevel ikke at han eller hun må kunne mestre videre utdanning. I motsatt fall kan det ende med frafall i videregående skole.

Grunnskole for voksne er lovpålagt og må gis til alle som har rett til det. I praksis vil det gi et minimumsbehov på 3 lærerårsverk tilknyttet grunnskoleopplæringen.

Bemanning voksenopplæring

Behovet for lærere i voksenopplæringen vil avhenge av antall bosatte flyktninger og andre elever som har rett til voksenopplæring. Sammen med administrativ og merkantil ressurs må Voksenopplæringen likevel ha en minimumsbemanning på ca 8,5 årsverk. Gitt at klassene

blir uforholdsmessig små må man vurdere å slå sammen ulike spor i én gruppe og man kan da redusere bemanningen med ca 1,5 årsverk pr gruppe man reduserer.

Det er også viktig å være klar over at Voksenopplæringen også tilbyr grunnskoleopplæring for voksne og norskkurs til andre bosatte i kommunen. Dette er lovpålagte oppgaver som ikke finansieres av IMDi. De seneste årene har man hatt to grunnskoleklasser som utløser et ressursbehov på 3 årsverk.

I tillegg har kommunestyret vedtatt sprett bosetting i kommunen. Av den grunn har VOI en gruppe som får norskopplæring i Risøyhamn. Gruppens sammensetning pr dato gjør at det er behov for ca 1,3 lærerårsverk.

I tillegg til ordinær grunnskoleopplæring tilbyr VOI grunnskoleopplæring i grunnleggende ferdigheter. Dette var del av prosjektet "Jobbsjansen" og var således støttet av IMDI. Dette er et grunskoletilbud til de som ikke vil klare en ordinær grunnskole og/eller ikke ønsker å søke seg videre til videregående skole. Deltagerne får grunnleggende opplæring innenfor digitale ferdigheter, muntlig norsk, lesing, skriving og matematikk. Det gis ikke karakterer, men deltakerne får et kompetansebevis og har også mulighet til å ta et fagbrev senere som praksiskandidat.

Lærere

Voksenopplæringen har en høy andel lærere med godkjent lærerutdanning. I likhet med ordinær grunnskole mangler også voksenopplæringen lærere med kompetanse/ videreutdanning på norskopplæring til voksne innvandrere. Myndighetene jobber med en regelendring som skal forhindre at lærere uten godkjent utdanning skal kunne undervise i voksenopplæringen. Om dette vil la seg gjennomføre i praksis er høyst usikkert, men er likevel et signal om kompleksiteten i det å undervise fremmedspråklige, både voksne og barn.

Spesialundervisning

Voksne elever i grunnskole har også rett til spesialundervisning. Et slikt behov må avdekkes av den kommunale PPT som kartlegger eleven og gir en sakkyndig uttalelse. Utfordringer her er å ha de nødvendige kartleggingsredskapene/kompetanse for å kunne avdekke spesielle behov. Siden denne elevgruppen skal gjennomføre ti års skolegang på to år er det viktig at hjelpen kommer raskt på plass. Pr dato er to elever tilmeldt PPT av VOI.

Også elever på norskkurs kan ha behov for særskilt tilrettelegging.

Kommunen kan søke ekstra tilskudd for slik tilrettelegging dersom behovet avdekkes innen 13 måneder etter bosetting. Det er nå innført en rutine som skal sikre at behov blir avdekket tidnok og at man eventuelt søker slikt tilskudd.

Integreringstjenesten

Integreringstjenesten består i dag av en integreringskonsulent, en miljøarbeider, en programrådgiver og 45% merkantil stilling fast. Det har vært en treårig miljøterapeut prosjektstilling tilknyttet tjenesten, den utløp desember 2017.

Et stort etterslep fra tidligere års bosetting, samt tilsyn fra fylkesmannen synliggjorde behovet og resulterte i økt bemanning. Det ble tilført to midlertidige stillinger som programrådgiver for 2017. I tillegg har vi i vakanse/sykefravær leid inn to x 50 %, en i Risøyhamn som programrådgiver med diverse oppfølging av de bosatte der, og en på Andenes som fungerer som programrådgiver. Sistnevnte har også planlagt og gjennomført diverse tiltak, som Internasjonal Cafe og er prosjektansvarlig for KUM, arbeidsretting av introduksjonsprogrammet.

IMDi anbefaler at hver programrådgiver har ansvar for 20-25 elever hver. Dette for å ha kapasitet til å følge opp den enkelte elev, samt tett dialog med arbeidsgivere. Et godt samarbeid med arbeidsgiverne hvor elevene er i praksis, er en veldig viktig brikke for å kunne sikre god språkopplæring, erfaring i arbeidslivet og sørger for et introduksjonsprogram på hel/fulltid.

I tillegg til de fast ansatte ved integreringstjenesten bidrar en enkeltperson frivillig inn i tjenesten med arbeid tilsvarende cirka ett årsverk. I tillegg får VOI hjelp av frivillige ved bosetting av nye familier i Andøy. Uten disse frivillige ville kvaliteten på integreringsarbeidet i Andøy vært vesentlig dårligere.

Bemanning i integreringstjenesten

Antall deltakere i introduksjonsprogrammet vil være avgjørende for hvor mange ansatte det må være i integreringstjenesten.

Spredt bosetting er ressurskrevende. Bosetting i Risøyhamn har på mange måter vært vellykket, men det krever ressurser å kunne tilby et introduksjonsprogram som oppfyller loven, og en forsvarlig oppfølging av de bosatte. De to familiene er begge kommet som overføringsflyktninger og krever nødvendigvis spesielt tett oppfølging.

Kultur, fritid og frivillighet

Dugnadsånd og felles innsats er en viktig del av livet i Norge. Denne tradisjonen er godt ivaretatt i Andøy, men vi ser at det er fremmed for svært mange flyktninger. Dette kan være en hindring for sosialisering inn i det norske samfunn. Dugnad er en avgjørende del av nettverksbyggingen, og vi ser at det ofte er vanskeligere enn man tror å bli kjent. Derfor er det viktig at flyktninger deltar på fritidsaktiviteter på lik linje med nordmenn.

Kultur er et virkemiddel for integrering i samfunnet, og det er derfor viktig å ivareta det kulturelle perspektivet på alle samfunnsområder. Kultur bidrar til innsikt, velferd og utvikling. Kultur er et bærende element i lokalsamfunnet, et felles møtested og arena for livslang læring.

Mange flyktninger kommer fra samfunn som har lite utviklet organisasjonsliv. Kombinasjonen av manglende informasjon om og manglende deltakelse i frivillige aktiviteter bidrar til at spesielt de voksne flyktningene kan falle utenfor på fritiden. I enkelte språk har man ingen ord for "fritid" og kulturtiltak er ikke tilgjengelig for den vanlige befolkningen

Gjennom de ulike lag og foreningene i kommunen kan vi bidra til at flyktningbarn deltar i fritidstilbud.

Andøy frivilligsentral skal initiere, mobilisere og samordne frivillig aktivitet i et omfang som tilsvarer minimum 3500 timer/år (ekskl. innsats fra daglig leder).

Aktivitetene skal primært legges opp i tråd med behov meldt fra følgende kommunale tjenester:

- hjemmetjenesten (aktivitet i omsorgsboligene mv)
- voksenopplæring og integrering (leksehjelp, venne-/flyktningeguiden, aktiviteter i høytider mv)
- NAV (tiltak knyttet til aktivitetsplikt mv)
- folkehelseiltak

Andøy kommune har inngått en samarbeidsavtale med Frivillighetssentralen. I det ligger også et tett samarbeid med VOI. Pr dato er språkcafe for innvandrerkvinner et fast tilbud en gang pr måned og fra mai 2018 vil det bli etablert en ny runde med mentorordning. Begge parter må i langt større grad bidra aktivt for å utnytte mulighetene som ligger i bruk av frivillighet.

Integrering av flyktninger er et mangfoldig og omfattende arbeid som krever at hele lokalsamfunnet bidrar.

Helse

Helsetjenesten følger anbefalinger som er gitt i "Veileder for helsetjenestetilbudet til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente" (IS-1022) (publisert 16.10.2015, sist endret 09.12.2015)

Målet med tjenesten er at bosatte flyktninger skal få nødvendig somatisk og psykisk helsehjelp, og å tilby likeverdige helsetjenester til alle uavhengig av etnisitet og kulturell tilknytning.

Helsetjenestens hovedansvar i forhold til flyktninger; Helsekartlegging av nyankomne flyktninger, overføringsflyktninger og familiegjenforente, med særlig vekt på screening av smitteførende sykdom, herunder tuberkulosekontroll. Gjennom helsesamtaler med den enkelte, kartlegges psykisk helse med særlig vekt på personer med krigsopplevelser, traumer, tortur, voldtekt.

Det henvises til spesialisttjeneste ved behov.

Det er utarbeidet rutiner for dette samarbeidet i samråd med, VOI, helse og familie, og kommunal psykolog.

Mange flyktninger har store og sammensatte helseproblemer som krever et godt tverrfaglig samarbeid og koordinering av ulike tjenester.

Helsefremmende og forebyggende arbeid

Nyere rapporter viser at det er betydelige helseforskjeller mellom majoritetsbefolkningen og innvandrere, og at flyktninger som kommer til Norge har en økt risiko for å utvikle livsstilssykdommer som diabetes, overvekt og hjerte/ kar sykdommer. Helsetjenesten

kartlegger, diagnostiserer og behandler kroniske sykdommer herunder kroniske livsstilssykdommer. Vi har fokus på det forebyggende helsearbeidet blant annet gjennom undervisning- og informasjonsarbeid til utsatte grupper.

Smittevern

En del smitteførende sykdommer som Hiv, Hepatitt B, syfilis o.a. er mer utbredt blant flyktninger og asylsøkere enn i den norske befolkningen. Helsetjenesten har oversikt og kunnskap om dette feltet, og har gode systemer til å fange opp og behandle smitteførende sykdom, og vektlegger gjentatt informasjon på pasientens språk.

Tuberkuloseundersøkelsene ved ankomst til Norge viser at en høy andel personer er smittet med tuberkulose. Tuberkulosescreening er et omfattende arbeid. Mange har reaksjoner som krever oppfølging og henvisning videre til spesialist, og en stor andel er aktuell for forebyggende behandling.

Andøy Kommune har et eget organisasjonskart/rutine som sikrer oppfølging av flyktninger i forhold til smittevern. Denne rutinen viser hvem som har ansvar for hva i denne oppfølgingen.

Vi har en lege ved hvert av legekontorene som har ansvar for å følge opp nødvendig henvisning og oppfølging av svar, samt eventuell behandling/tiltak i etterkant. Kommuneoverlegen har det overordnede ansvaret for smittevern i kommunen.

Psykisk helse

Flyktninger er i en risikogruppe for utvikling av psykiske plager. Særlig utsatte grupper er overføringsflyktninger, asylsøkere og enslige mindreårige. Mange flyktninger er ikke kjent med vår vestlige behandlingsmodell, og i mange kulturer er psykisk helse tabu å snakke om. Det gjør at mange som sliter med psykiske problemer ikke ønsker å bli henvist til psykiatrisk behandling, eller slutter etter kort tids behandling. Det er et langvarig og ressurskrevende arbeid å ufarliggjøre og etablere et psykiatritilbud til denne gruppen.

Det er også viktig å etablere et godt samarbeid mellom helsetjenesten og de som jobber med oppfølgingen av personer med psykiske plager.

Flyktninger som blir henvist til psykisk helse får samme tilbud som andre nordmenn og det kan være ventetid. Tjenesten har stor pågang og i perioder problemer med å gi alle som har behov et tilbud innen en forsvarlig tid.

Rus og psykisk helse har estimert et behov for en økning på 50% stilling som miljøterapeut for å kunne gi et nødvendig faglig tilbud til bosatte flyktninger.

For å avhjelpe integreringstjenesten i større grad er det behov for 50 % økt ressurs (miljøterapeut) i rus og psykisk helsetjenesten.

Flyktningbarn

De fleste flyktningbarn har vært utsatt for store påkjenninger. Mange har opplevd krig, traumer og tap av familie og nettverk. Foreldre er ofte preget av traumatiske hendelser, og kan av den grunn ha nedsatt evne til å være gode nok omsorgspersoner. Barn av

overføringsflyktninger er i en risikogruppe. Helsekartlegging avdekker tidlig mange utfordringer i forhold til omsorgsevne hos de mest traumatiserte foreldrene. Mange er enslige mødre som selv har stort behov for helseoppfølging. Kravene som stilles til hva de skal mestre i deres nye tilværelse fører ofte til at psykosomatiske plager forverres.

Det er nødvendig med en tett oppfølging både i forhold til praktisk tilrettelegging i hjemmet og veiledning til ivaretagelse av foreldrerollen. Det er behov for et innsatsteam, eller en miljøterapeut med kapasitet og kompetanse.

Likeverdige helse- og omsorgstilbud.

Følgende er hentet fra Stortingsmelding 6 (2012 - 2013):

«Et likeverdig tilbud betyr at alle må behandles forskjellig ut i fra den enkeltes behov. De pasientene som trenger det mest, skal prioriteres. Innvandrere er overrepresentert i lavinntektsgrupper og har gjennomsnitt lavere sysselsetting. En relativ stor andel personer i enkelte innvandrergupper har ingen eller liten utdanning. Innvandreres helseutfordringer må i hovedsak ses i lys av dette, selv om det er andre faktorer som spiller inn.»

Undersøkelse blant lavinntektsfamilier viser at personer med innvandrerbakgrunn rapporterer dårligere egenvurdert helse og dårlig psykisk helse enn personer i lavinntektsfamilier uten innvandrerbakgrunn. Dette kan indikere at en belastende livssituasjon på grunn av dårlig økonomi ikke alene forklarer en del innvandreres dårligere helsesituasjon.

Følgende kan gjøres for å skape grunnlag for god helse blant innvandrere:

- Ta tak i grunnleggende forhold i samfunnet som: økonomi, oppvekst, arbeid og bomiljø.
- Samarbeid på tvers av sektorer.
- Lik tilgang er en viktig suksessfaktor.
- Bruk tolk! Ansvar for at all formidlet informasjon blir forstått, ligger hos tjenesteyterne.
- Nødvendig kompetanse blant helsepersonell i forhold til gruppas særskilte utfordringer.
- Forståelse blant helsepersonell for at pasienten kan ha en annen sykdomsforståelse og forståelse av hva som er god behandling, og eller gjensidig tillit.

Tannlege/optiker

Vi har erfart at blant bosatte flyktninger er ikke tannhelsen eller synet like godt ivaretatt av flyktingene, slik det er i befolkningen forøvrig.

Det har dermed vist seg at vi må forvente en høyere andel i denne kategorien som vil ha behov for vedlikehold av tennene. Her skiller det mellom nødvendig tannbehandling og det rent kosmetiske.

Når det gjelder synet så viser noen erfaringer at synet til de som kommer bl.a. fra Afrika er svekket pga. sterkt sollys de har hatt gjennom oppveksten. Dette vil føre til at mange har behov for optikertjenester eventuelt øyelege. Grunnet manglende økonomiske forutsetninger, har VOI vedtatt å dekke inntil 15.000 kr i nødvendig tannbehandling og brille, innfatning opptil 800 kr og nødvendige brilleglass.

NAV

NAV Andøy skal bidra til å gjøre introduksjonsprogrammet mer arbeidsrettet, mer fleksibelt og mer tilrettelagt ved at NAV-kontoret deltar i et samarbeid om den enkelte deltaker på et tidlig stadium av programmet. NAV Andøy skal i sitt samarbeid med kommunen være tydelige på hva NAV forventer av introduksjonsordningen, som er det sentrale virkemiddelet for å integrere nyankomne i det norske samfunn og arbeidsliv. Arbeidsrettede tiltak og arbeidsformidling skal være sentrale elementer i dette arbeidet.

Arbeids- og velferdsetaten skal ha en sentral rolle i integreringsarbeidet, og satsningen på å styrke etatens samlede innsats på innvanderområdet fortsetter. Innvandrere fra land utenfor EØS er en prioritert gruppe for etaten.

NAV Andøy skal bidra til et arbeidsrettet introduksjonsprogram ved å involvere seg tidlig i programmet og bidra til at deltakerne utarbeider en individuell plan for programmet. Bidra til at introduksjonsprogrammets muligheter og handlingsrom utnyttes, og fange opp deltakere som er aktuelle for hurtigspor. Ta i bruk virkemidler og arbeidsrette tiltak på det riktige tidspunkt for den enkelte deltaker. Legge til rette for at arbeidsrettede tiltak kan kombineres med kommunal norskopplæring. Det er viktig for Arbeids- og velferdsstaten at de kommunale introduksjonsprogrammene fungerer godt og får til høy overgang til arbeid eller utdanning, slik at så få som mulig blir ledigregistrerte NAV-brukere idet introduksjonsprogrammet avsluttes.

Det skal utarbeides en samarbeidsavtale mellom VOI og NAV Andøy, jmf Rundskriv Q27/2015. Avtalen skal sikre ansvarsdeling, informasjonsflyt, samarbeidsrutiner og et felles tankesett rundt introduksjonsprogrammet.

Det gjennomføres faste månedlige samarbeidsmøter mellom VOI og NAV Andøy.

Bolig og bosetting

For at kommunen skal kunne ta i mot flyktninger må det være tilgjengelige boliger. I dag er flyktningene bosatt i boliger eid av Andøy boligstiftelse og private aktører. Kommunestyret har også vedtatt sprett bosetting noe som gjør at det også er bosatt flyktninger i Risøyhamn. Til nå har ikke boligmangel vært til hinder for bosetting i Andøy.

Pr i dag har VOI et overskudd av boliger på Andenes. Dette er i tillegg store boliger som best egner seg til større familier. Når disse boligene står tomme er det Andøy kommune som må betale husleie til Boligstiftelsen. VOI har også måttet betale husleie for boliger som ikke var beboelig på grunn av renovering.

Behovet for boliger vil avhenge av antall bosatte og om det er familier eller enslige som blir bosatt.

I arbeidet med bosetting er det viktig å ta tak i boligutfordringer i form av drift og vedlikehold. Kostnadsdekkende husleie indikerer at det skal være en balanse mellom inntekter og utgifter innenfor en stiftelse som skal være selvfinansierende. Det må likevel være en balanse slik at tilskudd som egentlig skal gå til de bosatte ikke brukes på tomme boliger og at husleiene ikke blir så høye at den enkelte bosatte blir tvunget til å søke

supplering på NAV. Det er behov for å utarbeide en "Boligpolitisk handlingsplan" som avklarer hvilke behov kommunen har for boliger og økonomisk ansvarsforhold rundt tomme boliger osv.

Bokunnskap

Når man kommer fra andre klimatiske forhold, er det vanskelig å vite hvordan man skal forholde seg til lufting/ventilering, varmekilder, avfallshåndtering, avløp, møblering osv. Erfaringsmessig fører manglende kunnskaper til hard bruk, og dermed store renovasjonskostnader. Opplæringen må skje over tid, og oppfølgingen må være tett. Pr i dag er VOI alene om dette ansvaret og vi har store utfordringer med kapasiteten i tjenesten for å følge dette opp på en tilfredsstillende måte. VOI har stilt mange depositumsgarantier, både til boligstiftelsen og på det private markedet, slik at de mange bosatte flyktingene skulle få innpass på boligmarkedet.

Desentralisert bosetting

Kommunestyret har vedtatt at man ønsker sprett bosetting av flyktinger i kommunen. Fire voksne får nå sitt introduksjonsprogram i Risøyhamn. De har også barn i skole og barnehage. To elever pendler nå til Andenes hver dag for å gå på grunnskole og en elev pendler til Andenes for å få undervisning på et høyere nivå enn det som tilbys i Risøyhamn.

En bosatt i Risøyhamn har fått innvilget familiegjenforening. På grunn av mangel på barnehageplass måtte familien flyttes til Andenes.

Tilbakemeldingene fra de som er bosatt i Risøyhamn er udelt positive. De elevene som pendler til Andenes har fått tilbud om å flytte til Andenes, men har takket nei. Det synes som de som er bosatt i Risøyhamn i langt større grad har fått kontakt med lokalbefolkningen. I så måte har kommunestyret oppnådd det man ønsket ved sprett bosetting.

På den andre siden medfører desentralisert bosetting økte utgifter til lærere og økt behov for programrådgivere. Mens man på Andenes har nivådelte grupper tilpasset den enkeltes nivå, må elevene i Risøyhamn få undervisning i én gruppe. Det medfører økt belastning på lærer som må planlegge å gjennomføre undervisning som skal nå elever med ulike forutsetninger. Til sammen er det behov for ca 1,7 årsverk for å ivareta de bosatte i Risøyhamn på en tilfredsstillende måte og for å gi dem et tilbud som er i tråd med introduksjonsloven.

I sum betyr dette at det ikke anbefales at desentralisert bosetting videreføres etter at de som nå er i programmet er ferdig.

Handlingsplan 2018 – 2022

NR	TILTAK	KOMMENTAR	ANSVAR	KOSTNAD	ÅR
	Bosetting i Andøy				
1	Bosette 25 flyktninger pr år i planperioden	Det anbefales at det maksimalt bosettes 25 flyktninger pr år, minimum 10 pr år			2019 - 2022
	Arbeid og utdanning				
1	65% av deltakerne som avsluttet introprogram skal være i arbeid eller utdanning året etter avsluttet intro eller grunnskole for voksne.	Med utdanning regnes videregående og høyskoleutdanning.	VOI og NAV		Igangsatt
	Samarbeid				
1	Videreutvikle bruken av ny individuell plan for introduksjonsdeltakerne	Utarbeide en individuell plan med konkrete mål, tiltak og tidspunkt for når deltakeren skal være ferdig i intro.	VOI og NAV		Igangsatt
2	Kvartalsvis samarbeidsmøter med PPT, helse og psykiatri	Sikre at bosatte flykninger får nødvendig hjelp	VOI		Høsten 2018
3	Samarbeid med yrkes – og studieveiledere i kommunen/fylke	Sikre at deltagerne i programmet får god veiledning gjennom intern og ekstern veiledning	VOI og Karrieresenteret i Vesterålen		Igangsatt
4	Samarbeid med frivillige lag og foreninger	VOI, Frivillighetssentralen, Lions-damene, AIL. Høken, Andøygutten og Norsk folkehjelp Andøy	VOI og Frivillighets-sentralen		Igangsatt

5	Samarbeid med andre flykningstjenester og voksenopplæringer i Vesterålen (Vesterålen interkommunale flykningforum og rektornettverk)	Faste møter der man utveksler erfaringer	VOI		Igangsatt
Voksenopplæring og Integrering					
1	Videreutvikle organisasjonen i VOI slik at ressursene utnyttes på best mulig og sikrer et forsvarlig tilbud til deltakerne og et godt arbeidsmiljø for de ansatte		Leder VOI		Igangsatt
2	Bedre og tettere oppfølging av hver enkelt introduksjonsdeltaker	En programrådgiver pr 25. deltaker. Sikre at programrådgivere har nødvendig kompetanse og opplæring.	Rådmann		
3	Opprette flere kommunale språk- og arbeidspraksisplasser som gir relevant praksis.		Rådmann		Januar 2019
4	Opprette flere språk- og arbeidspraksisplasser i privat sektor		VOI i samarbeid med næringsforening o.l.		Januar 2019
5	Forbedre veiledning for hver enkelt deltaker slik at individuell plan blir gjennomførbar		VOI		
6	Videreutvikle og implementere igangsatte prosjekt slik at introduksjonsprogrammet blir mer arbeidsrettet. Søke prosjektmidler for 2018	Prosjekt "Arbeidsrettet introduksjonsprogram"	VOI		Igangsatt
7	Bedre oppfølging og veiledning av deltagere på språk- og arbeidspraksisplassene		VOI		Snarest

8	Etablere rutiner for gode aktiviteter på skolefrie dager. Aktivitetene må være i tråd med introduksjonsloven.	Deltagerne skal ikke ha skoleferier	VOI i samarbeid med kommunale enheter og frivillige lag og foreninger		Snarest
9	Sikre at kvinner har like stor fremgang i introduksjonsprogrammet som menn	Økt fokus på innvandrerkvinner og deres utfordringer	VOI		Igangsatt
10	Utrede utvidelse til 3 årig grunnskole for voksne		Rådmann		Høsten 2018
Bolig og bosetting					
1	Utarbeide en boligsosial handlingsplan		Rådmann		2019
2	Avvikle bosetting i Risøyhamn		Rådmann		2019
Helse					
1	Helsestasjonstjenesten har sett behov for økt kompetanse i foreldreveiledning	Lokal skolering	Tverrfaglig samarbeid		Igangsatt
2	Samarbeid med integreringstjenesten om diverse tiltak i introduksjonsprogrammet rettet mot blant annet psykisk helse, kosthold og ernæring, barnestell/husstell.		Enhetsledere og VOI		Igangsatt
Barnehage					
1	Etablere beredskapsplasser som kan sikre barnehageplass ved ankomst for nyankomne flyktninger	Sikre at foreldre kan starte tidligst mulig i introduksjonsprogram og norskopplæring	Rådmann	Ikke beregnet	Våren 2018
Grunnskole					
1	Tilpasse og tilrettelegge undervisningen	Evaluere og videreutvikle dagens praksis.	Rektorer		
2	Sikre at elever som går ut av grunnskolen har norskkunnskaper på nivå 3		Rektorer		
SFO					

1	Få flere minoritetsspråklige barn inn i SFO	Arena for lek og styrking av språk	Rektorene		Vår 2018
2	Tildele plass fortløpende		Rektorene og SFO-ledere	Kan gi økt behov for ansatte	Vår 2018
Kultur og fritid					
1	Øke flyktningers deltakelse i idrett, kulturliv, friluftsliv og annen frivillighet.		Frivillighets-sentralen		2018 - 2022
2	Videreutvikle "Internasjonal cafe" som arena for å lære om andre kulturer og en sosial møteplass.		VOI		Igangsatt
Behov for kompetanseheving					
1	Styrke PPT sin kompetanse på utredning av minoritetsspråklige barn og voksne		Rådmann		2018
2	Øke kompetansen blant lærere i grunnskole som underviser minoritetsspråklige elever	Rekruttere eller videreutdanne lærere og stille høyere krav om kompetanse for denne type undervisning	Rådmann - rektorer	Finansieres gjennom statlige og kommunale midler til videreutdanning	2018 - 2022
3	Styrke de ansattes kompetanse i barnehagene	Slik at flyktningbarna den første tiden i kommunen blir ivaretatt av personale som har kompetanse på arbeid med minoritetsspråklige barn	Enhetsleder barnehage	Ikke beregnet	2018 - 2019
4	Styrke de ansattes i skole og barnehage sin kompetanse på muligheter og utfordringer ved å ha en flerkulturell barnehage og skole	Kurs	Enhetsledere barnehage og skole	Ikke beregnet	2019
Behov for økt stillingsressurser					
1	Behov for en ressursøkning på 50% ved NAV Andøy for å ha kapasitet til å utføre		Rådmann	300.000 kr	2019

	pålagte oppgaver knyttet til introduksjonsordningen				
2	For å avhjelpe integreringstjenesten i større grad er det behov for 50 % økt ressurs (miljøterapeut) i rus og psykisk helsetjenesten.		Rådmann	300.000 kr	2019